

Preàmbul

Molt probablement, el primer que farà qualsevol lector potencial és anar directament a fullejar les imatges. Després, si de cas, tastarà el text com qui fica el dit en un pastís per a veure a què sap, i si li convenç el sabor continuarà llegint. La jerarquia actual entre la imatge i la paraula és aquesta i cal atènyer-se a ella, que no és el mateix que aplaudir-la. Aparentment, aquesta seqüència correspon a un procés cognitiu natural: primer cal mirar, emocionar-se i després identificar els estímuls, ordenar el que un ha col·legit i convertir-ho en coneixement.

El problema és que hi ha qui creu que en havent vist, o simplement mirat una imatge, ja està dispensat de llegir si més no mil paraules, o de pensar-les, o d'escriure-les. El tòpic ha prosperat perquè ha trobat on arrelar, però cal dir una vegada més que una imatge no val més que mil paraules ni més que cent. A hores d'ara hauria de ser també un tòpic afirmar que la famosa contraposició és una fal·làcia interessada. I ho és de soca-arrel. No és veritat el que aparentment s'enuncia ni tampoc el contrari: la gran mentida d'aquest lloc comú està en la seua premissa implícita, en aquest intent de separar la imatge de la paraula, de tractar-les com a antagonistes. Se les converteix en els termes d'una equació absurda per tal que es destruesquen entre

si, per tal de destruir el procés que les vincula i, d'aquesta manera, destruir la nostra capacitat d'entendre el que veiem i de donar forma al que pensem. El capció aforisme va obertament contra la paraula —les mata de mil en mil—, però subrepticiament destrueix també la imatge: una vegada hem convertit les imatges en les reines de la comunicació, ens resulten més insubstancials que mai i probablement ho són.

Però, encara que mata la nostra capacitat d'enteniment, ens agrada la famosa frase perquè convé a la nostra peresa o a la nostra mala fe. Que els ho pregunten si no als artistes de la faramalla plàstica, que bé que els ve no haver de donar raons. Ells s'expressen a través de les seues obres i no tenen necessitat d'explicar-se de cap altra manera, diuen. Excuses de mal pagador. No hem d'acceptar que la imatge done lloc a la suspensió del judici, que en el fons és el que es pretén. Certament pot provocar-la, ha de fer-ho fins i tot, però aquesta ha de ser momentània, ha de constituir el pas previ a la reflexió. Per açò el discurs visual vacu és reaccionari i culpable, tant o més que el discurs explícitament retrògrad. Amb aquest, almenys, un pot establir un diàleg en el cas que pague la pena fer-ho.

Imatge i paraula formen part d'una cadena cognitiva essencial. Les imatges es lli-



gen, s'han de llegir, s'han de saber llegir si no volem conformar-nos amb els estímuls que ens proporciona el nostre sistema límbic (sentiments en estat pur) o —pitjor encara— si no volem quedar-nos amb la simplificació semàntica a què han estat sotmeses i que tenim convenientment assimilada.

La imatge és polisèmica sempre, mentre que la paraula només ho és de manera precària, en un context embullat o entre les pretresament asèptiques pàgines del diccionari. La paraula compromet com cap altra forma d'expressió i, malgrat els esforços d'aquells que es dediquen a torçar-la, tendeix a ser inequívoca, a la concreció. És molt difícil mentir recolzant-se només en la paraula. Davant de la imatge un pot apartar la mirada pròpia o distreure la de l'altre; davant de la paraula ningú no pot apartar el pensament, i qualsevol intent de manipular-la es torna en contra de l'autor.

No és cert que a cada imatge corresponga un discurs específic. El procés que va del visual al verbal és de lectura, no d'exegesi, no consisteix a interpretar les imatges, supplantar-les amb un torrent retòric, liquidar-les mitjançant una explicació categòrica. Aquesta és una altra fal·làcia que convé als escribes del discurs dominant. Les imatges no s'esgoten en una única lectura, per molt que alguns s'hi entesten. Les imatges parlen i formen un tot que varia amb cada un dels seus interlocutors. Qui mira en elles troba un espill en què es pot entrar. Totes les imatges ens contenen en major o menor mesura, a tots i a cada u. Seria exagerat dir que en cada

imatge està contingut el món, però crec que no ho és dir que cada una és una porta que ens hi duu. Cada imatge —i ara estic pensant sobre tot en les imatges fotogràfiques, encara que no només és aplicable a elles— és una secció transversal de la història, és a dir de la vida.

Tem estar donant una idea equivocada del contingut d'aquest llibre. Com tots els pròlegs, aquest també ha estat escrit una vegada acabada la tasca principal, i el problema amb aquesta mena de textos, quan els perpetra l'autor, és que aquest, més que introduir el lector en l'assumpte, el que sovint tracta és de donar explicacions addicionals o rematar el que intueix que li ha quedat inacabat. Justificar-se, en definitiva. Aclarim, per tant, que aquestes especulacions sobre la relació entre la imatge i la paraula s'han de prendre com a notes al marge.

Aquest llibre és el resultat d'un joc associatiu molt simple. M'he situat enfront de cada una de les imatges fins que he vist aguitar el cap d'una madeixa. Llavors he estirat el fil a veure a on em duia i, com fan els xiquets entremaliats o els diletants covards —també els prudents, anem a ser justos—, m'he dtingut en sentir que em perdia. En el fons, el que estic mostrant és l'extraordinària atracció que exerceixen sobre mi, i supose que sobre molta més gent, les fotografies anònimes, aquelles que han perdut els seus interlocutors originals i han esdevingut obres obertes, fetes de xicotets misteris a desxifrar.



Ja no pretenen dir-nos res i precisament això les dota d'una gran eloqüència.

M'agrada la idea que el conjunt pugui parèixer l'inventari d'un grapat de fotografies triades a l'atzar, com si algú hagués ficat les mans en la ingent fullaraca visual que hem anat deixant arrere al llarg d'un període en què ens hem dedicat, de manera febril, a celebrar la nostra existència, a certificar-la mitjançant la producció massiva, però encara conscient i intencionada, d'aquest tipus de testimonis més o menys banals. Totes pertanyen a una època en què aquesta activitat encara no havia esdevingut un acte reflex —i decididament desganat i gratuït—, propiciat per la presència desbordant d'aparells fotogràfics de tota índole. Potser es tracta d'una apreciació molt particular, però em fa l'efecte que les fotos anteriors a aquest salt quantitatiu, les pertanyents al període analògic, posseeixen un atractiu que va més enllà del valor afegit que el pas del temps sol conferir a les coses. Amb la massificació propiciada per la tecnologia digital s'ha produït un canvi en la nostra forma de mirar, tant per part del fotògraf, que abans observava el món d'una manera més selectiva, com per part dels fotografiats. En aquests estava present —i ací en queda constància per sempre més—, la consciència, que se'ns fa cada vegada més estranya, d'estar sent fotografiats; en la seua posa i en la seua mirada es pot percebre una prevenció davant de l'aparell fotogràfic que actualment ha desaparegut quasi per complet. Sospite que la desaparició d'aquesta cautela comporta la d'un cert

respecte cap a nosaltres mateixos i cap a allò que anomenem o anomenàvem realitat.

Ho sembla o no, no hi ha hagut emparellaments a posteriori. Cada un d'aquests textos ha sorgit de la imatge que apareix al costat, en entrar en contacte amb l'imaginari acumulat i la idiosincràsia d'un individu en particular, que és qui firma. El text que l'acompanya pretén, de vegades, explicar d'una manera explícita l'origen aquesta atracció, però el que he fet sovint és deixar-m'hi arrossegat. Freqüentment, el text ni tan sols aparenta tenir en compte la seua imatge, i de vegades la cita i l'oblida de seguida, potser per a esmentar-la més endavant, potser no. Hi ha un vincle més o menys visible entre cada imatge i el seu text, però cada un se sosté —si és que ho fa— pel seu compte. També cada parell format per una imatge i el seu text poden considerar-se independents de la resta, d'ací que aquest llibre siga susceptible d'una lectura aleatòria.

Però això no vol dir que aquest siga un llibre fragmentari. Per molt inclinat que un siga a la dispersió, els temes acaben resultant recurrents. Les incursions en cadascun dels temes són reiterades. És evident que explore una vegada i una altra —de manera limitada, amb el bitllet de tornada en la butxaca, ja ho he dit— els mateixos territoris amb un ànim lleugerament diferent, amb la perspectiva lleugerament canviada, amb l'esperança que aquesta insistència m'ajude a albirar alguna conclusió. Així acaba emergint un sentit unitari que s'hi torna conscient i esdevé un valor de l'escriptura, fins a cert punt inespe-

rat, que, si bé mai no és prioritari, un intenta consolidar. Per aquesta mateixa raó s'acaba produint una jerarquització que dota al conjunt d'una clara progressió argumental.

Aquest **Balanç d'existències** sorgeix en el moment que a l'autor li sembla que el temps d'una banda es comprimeix i de l'altra es fa escàs, quan se li presenta amb més força que mai el dilema nietzschia de què fer amb el temps —amb el que li'n queda vull dir—, atès que ja està definitivament clar que res, sinó un mateix, pot donar-li sentit. Això és, crec, un fenomen consubstancial a la vida de qualsevol individu. És quan apareix el desànim definitiu o la necessitat imperativa de lligar caps. Però aquest balanç naix també de la sensació inquietant, que em sembla privativa d'aquesta època, que la nostra civilització està arribant a un punt similar d'esgotament i està adoptant una postura inquietant en què es percep autoodi i indiferència no ja per les altres cultures —això l'ha caracteritzat sovint— sinó pel seu propi destí. No em sent vençut per l'edat —per la meua edat—,

però sí que tinc la sensació d'estar tancat en una societat que sembla vençuda per la seua. D'ací un cert imperatiu moral de fer balanç. No puc deixar de vincular aquest desinterès actual pel propi destí amb la definitiva trivialització de la fotografia. En aquella gent que mirava a la càmera com qui es presenta davant d'un jutge, veig una dimensió humana que ha desaparegut. No sé si la indiferència que hi ha ara per la pròpia imatge i pel judici de la posteritat, o, més ben dit, si la desaparició de la posteritat mateixa, de la seua presència en la consciència humana, és un símptoma o està en l'origen d'aquest declivi col·lectiu, però crec que està relacionat amb la pèrdua del respecte *davant* de la fotografia.

M'estic repetint i no vull fer-ho. Sempre he cregut (i ho he agraït quan algú ho ha tingut en compte) que és de bona educació deixar l'última paraula al lector, i així ho faig.

J.D.
El Puig, febrer de 2015

